

LECTORI SALUTEM

Üdvözljük az Információs Társadalom 2026/2 lapszámának olvasóit!

Ismét magyar nyelvű lapszámot adhatunk olvasóink kezébe és képernyőjére, ami egyfelől azt az örömteli fejleményt jelzi, hogy az elmúlt időszakban az angol nyelvű kéziratok mellett színvonalas magyar nyelvű tanulmányok is jelentős számban érkeztek szerkesztőségünkhöz, másfelől azt is, hogy a két nyelven érkező beadványok üteme időnként megbontja a tervezett sorrendet, amely ideális esetben váltakozva eredményezné az angol és magyar számok megjelenését.

A megjelenési sorrendet befolyásolja a lektorok hajlandósága, időgazdálkodása is. Mint ismeretes, az Információs Társadalom szigorú vaklektorálási eljárást alkalmaz, a kéziratok kettős szűrőn mennek át, és az elfogadott írások egy része a lektori vélemények alapján – és a folyóirat formai követelményei alapján – kisebb vagy jelentősebb módosításra szorulhat.

Újdonság lapszámunkban a *Szerkesztői vélemény* megjelentetése, amit a jövőben is tervezünk gyakorolni, bár egyelőre nem tartjuk kötelező szerkesztési követelménynek. Első véleményében a szerkesztőség – Z. Karvalics László kezdeményezésére – állást foglalt az egyre jobban elharapózó gyakorlattal szemben, hogy a bölcsészet- és humán tudományok háttérbe szorulnak a műszaki tudományok mellett, ezért egyetemi képzéseket szüntetnek meg, és egyes politikusok és üzleti döntéshozók, különösen a mesterséges intelligencia terén a technológia alkalmazását célnak és nem eszköznek tekintik.

Lapszámunk tartalma a szokásosnál is gazdagabb: nyolc tanulmányt és két recenziót tartalmaz. Történeti rovatunkban ezúttal három írást jelentetünk meg. Talyigás Judit *A Tahi Kör története* című írásában személyes visszaemlékezésként idézi fel a magyar információs társadalom stratégiák megszületésének személyi és szervezeti hátterét, a két, egymás tudta nélkül ugyanarra a feladatra megbízott szakértői csoport baráti társasággá válását. Az egymástól függetlenül létrejött két stratégiai tanulmány, a *Tézisek az információs társadalomról* és a *Magyar válasz* összehasonlító elemzése azonban nem feladata az írásnak. A „*Törzsasztal*”: *Egy letűnt online közösség fragmentumai* című tanulmányában Hofecker Barnabás a korai magyar internetes közösségek történetének feltárására vállalkozik az *Internetto* fórumának elemzésével és a megőrzés történetének és terjedelmének vizsgálatával. Ennek kapcsán az archiválás elméleti megközelítéseit is áttekinti bevezetőjében. A harmadik történeti vonatkozású tanulmány, amelyet szerzője, Fabó Edit „rövid technikátörténeti vázlatnak” nevez, nem a közelmúlttal, hanem a 19. század második felének magyarországi modernizációs fejleményeivel foglalkozik. A *dualizmus idejének technikai megoldásai és lehetőségei a kommunikáció terén* című írás az 1885-ös Országos Általános Kiállítás egykorú sajtótudósításaira támaszkodva olyan találmányokra hívja fel a figyelmet, amelyek nem szerepelnek a szakkönyvi összefoglalókban.

A *Vallás és etika: Kettős iránytű az MI korában* című tanulmány egy háromrétgű modell bemutatására épül, amely a transzcendens-etikai, kulturális-közösségi

és technológiai-mediális tengelyek mentén rendszerezi a befolyásoló tényezőket. A szerző, Ribni Ferenc figyelmeztet arra, hogy az új technológiák értékalakító ereje aktív reflexiót kíván az etikai és vallási közösségek részéről. Megállapítása szerint a rugalmas értelmezési keretek kialakítása kulcsfontosságú a digitális korszak kihívásaira adott válaszokban.

Az Algoritmizált deliberáció – Laikus érvelések a nukleáris technológiáról a közösségi médiában címmel közölt tanulmányában Egres Dorottya az atomenergia és a Paks II-projekt kapcsán született 677 Reddit-komment argumentatív elemzése alapján bemutatja, hogy az eredmények megkérdőjelezzik a tudomány- és kockázatkommunikáció deficit-alapú előfeltevéseit a laikusokról, és azt, hogy az algoritmizált médiakörnyezet hogyan teszi lehetővé komplex technológiai kérdések árnyalt, társadalmilag reflexív megvitatását.

A mesterséges intelligencia és a virtuális valóság témaköreiben létrejött publikációk tömege és folyamatos bővülése nem teszi lehetővé hagyományos, deskriptív vizsgálatukat, ezért *Az intelligens virtuális valóság (smart VR) kapujában?* kérdést címeiben feltevő tanulmány a Scopus nemzetközi szakirodalmi adatbázisban végzett bibliometriai analízisre alapozza megállapításait. Papp Hunor és Ceglédi Tímea kimutatják elemzésükben, hogy ezekben a témakörökben az Egyesült Államok, Kína, az Egyesült Királyság, India és Németország szerzői publikálnak a legtöbbet, a legnépszerűbb tudományterületek pedig az informatika, a mérnöktudomány és a matematika.

Sárközy Helga, Siklósi Veronika és Singh Mahesh Kumar *A pénzügyi oktatás transzformációja a mesterséges intelligencia tükrében* című tanulmányukban a mesterséges intelligencia térnyerését a pénzügyi szektorban nem pusztán technológiai fejlődésként, hanem az oktatás és a társadalom mélyreható átalakulásának katalizátoraként értékelik. A tanulmány célja feltárni, miként alakítja át az MI a pénzügyi oktatás tartalmát és módszertanát, valamint hogyan támogatja a tudatos és felelős pénzügyi döntéshozatalt. Az eredmények igazolják, hogy az MI nem az oktatók helyettesítője, hanem stratégiai partnere lehet, ha annak alkalmazása humáncentrikus és etikus keretek között történik.

Környezettudatosság és digitalizáció metszéspontjai: klaszterelemzés az európai lakosság körében című tanulmányukban Nistor Laura és Bálint Gyöngyvér a 2023-as Special Eurobarometer (99.1) adatbázisát használták vizsgálatukhoz. A négy azonosított klaszter a szerzők szerint az „optimista, zöldülő digitálisok”, akik környezettudatosak, a digitalizációt támogatják és elégedettek az uniós politikákkal, a „gondtalan közömbösök” mindkét témakör iránt érdektelenek, azonban elfogadják az EU intézkedéseit, a „háborgó közömbösök” szintén érdektelenek, de kritikusak az uniós lépésekkel szemben, a „zúgolódó zöld digitálisok” pedig prioritásként kezelik mindkét területet, ugyanakkor elégedetlenek a jelenlegi politikákkal.

Kun Diána *Mesterséges intelligencia a közigazgatásban: Technológia, szervezet és felelősség* címmel írt recenziót Bożena Skotnicka-Zasadzień és Radosław Wolniak *Artificial Intelligence in Public Administration* című könyvéről. A részletes, elemző ismertetésben a recenzor bemutatja a szerzők elméleti modelljét, amely három dimenzió: a humán kompetenciák, az MI-eszközök használatának szervezeti gyakorlatai és a stratégiai-szervezeti háttér mentén tárja fel azokat az összetevőket és

tényezőket, amelyek meghatározzák az MI sikeres integrációját a közsférában. A könyv az elméleti elemzés mellett egy esettanulmányon keresztül szemlélteti az MI bevezetésének tapasztalatait és kihívásait.

Suddhabrata Deb Roy *Az információs technológiai társadalom felemelkedése Indiában* (The Rise of the Information Technology Society in India: Capitalism and the Construction of a Vulnerable Workforce) című könyvéről Ambrus Attila József írt recenziót. A kritikus hangvételű könyv az indiai informatikai szektor munkavállalóinak helyzetét elemzi részletes interjúk alapján, és megállapítja, hogy az olyan jelenségek, mint a „gig economy” vagy a „Metro Middle Class” kialakulása a globális gazdasági átalakulás markáns jelenségeiként értelmezhetők. Hangsúlyozza, hogy a IT szektorban dolgozók érdekképviselői, különösen az IT-szakszervezetek, új stratégiákra szorulnak, hogy megszólíthassák a középosztálybeli dolgozókat és együttműködjenek más munkáscsoportokkal a kapitalista kizsákmányolás elleni küzdelemben.

Jó olvasást!